

JOSEF THEURER, PRVNÍ REKTOR VYSOKÉ ŠKOLY BÁŇSKÉ V PŘÍBRAMI

V minulém příspěvku (HPVT 2006) jsme Josefa Theurera opustili na přelomu 18. a 19. století, kdy již začínalo docházet na příbramském učilišti k národnostním neshodám. Rostoucí šovinismus některých profesorů i studentů německé národnosti se začaly zhoršovat interní poměry na báňské akademii. Od roku 1900 lze datovat vznik trvalé německé opozice v pedagogickém sboru. Jednou z příčin, které daly vzniknout otevřené opozici bylo ustavení „Pořadatelstva lidových přednášek“, jejichž účelem byla popularizace nových poznatků ze všech vědních oborů. Na žádost sdružení se totiž přednášky měly konat v češtině, což se zdálo v Příbrami, kde z více než 19 000 obyvatel (včetně tehdy samostatných Březových Hor) bylo 80 Němců, zcela přirozené a logické. Ovšem přednášky se měly konat v prostorách báňské akademie, kde byla vyučujícím jazykem němčina. Útok vedl profesor Albert Stör a fakticky jej vedl proti profesoru Theurerovi, který měl převážnou část těchto přednášek konat. Dalším trumfem německé opozice byl fakt, že čeští profesori (Hofmann, Káš, Vambora a Theurer) mluvili s českými posluchači na chodbách akademie česky a neužívali úřední německou řeč. Sám Theurer tomu nevěnoval velkou pozornost a nutno také říci také, že zprvu plně nechápal smysl těchto pro něj malicherných záležitostí, neboť pocházel z litomyšlské smíšené národnostně tolerantní rodiny a upřímně si vážil výsledků vědců německých stejně jako vědců jiných národností. Provokace z roku 1900 pro něj byly významnou zkušeností pro mnoho následujících let, kdy se atmosféra na akademii zhoršovala natolik, že vážně ohrožovala i samotnou existenci školy.

Vládním výnosem z 13.4.1901 byl báňskému učilišti přiznán statut vysoké školy, ovšem stále se nejednalo o plnoprávnou vysokou školu, neboť jí (a všem báňským akademiím) nebylo přiznáno promoční právo. Iniciativy se chopili studenti a odeslali ministerstvu orby pamětní spis požadující udělení tohoto práva i pro montánní učiliště. Vyhověno nebylo a situace se vyřešila až při reorganizaci báňské akademie v roce 1904. Tato reorganizace otevřela také možnost volby prvního rektora plnohodnotné vysoké školy báňské v Příbrami. Ale to ještě velmi předbíháme. Již na jaře 1901 se znovu objevila snaha o přesun příbramské akademie jinam. Tentokrát návrh vycházel z podnětu Rakouského spolku architektů a inženýrů ve Vídni a návrh zněl: spojení příbramské a leobenské akademie v jedno ústřední báňské učiliště, jehož sídlo by bylo ve Vídni. Na zásah příbramské městské rady, která interpelovala u Klubu českých poslanců na říšské radě, byla hrozba v následujícím roce odvrácena. Pro zajímavost je možné zde uvést názor respektovaného bývalého profesora zdejší akademie prof. Josefa Hrabáka, který byl vysloven roku 1902 v díle „Hornictví a hutnictví v království Českém“: má-li být akademie přeložena, nechť je situována do Prahy, centra univerzitního vzdělání, správního i přirozeného střediska českého báňského průmyslu“. V této době (1902-

1904) došlo k široké anketě báňských odborníků z celé rakousko-uherské monarchie a došlo k nalezení tohoto společného stanoviska: báňské akademie zůstanou na svých místech, jejich výukový program bude rozšířen tak, aby vyhovoval potřebám báňské praxe. Výsledkem byl nový status z 31.7. 1904 (shodný pro báňské akademie v Příbrami i Leobenu). Obě učiliště byla prohlášena za plnohodnotné vysoké školy, studium prodlouženo na 4 roky, počet kateder zvýšen na 11 a škole přiznáno právo promoční a volby rektora. Prvním rektorem Vysoké školy báňské v Příbrami byl zvolen Josef Theurer. První rektorské období profesora Josefa Theurera bylo vyplněno řadou událostí, bohužel musíme říci, že více bylo těch nepříznivých. Především musel stále bojovat proti útokům na národnostní poměry na Vysoké škole báňské. Již na jaře 1904 německý časopis Aussiger Tagblatt v Ústí nad Labem vystoupil s obviněním, že se potajmu připravuje počestění VŠB, což by mělo, dle článku, nedozírné následky. Pak by báňské podniky byly zavaleny nejen českým dělnictvem, ale také úřednictvem a došlo by k ohrožení německého podnikání. Poprvé zde byl vysloven názor, že VŠB by se z Příbrami měla přenést do Ústí nad Labem. Tyto články ještě neměly žádné důsledky, byly však předeherou k dalším útokům na existenci báňského učiliště v Příbrami.

Nástupcem profesora Theurera na pozici rektora byl zvolen v roce 1906 profesor Rudolf Vambera. Profesor Theurer téhož roku zakoupil v Příbrami dům se zahradou a mohl se (krátce) věnovat odborné a osvětové práci. Tímto krokem se také definitivně rozhodl trvale zůstat v Příbrami. Ještě v témže roce mu vychází stať O thermodynamice dějů nepřevratných a článek O základních vztazích akustiky s hudbou. Zároveň se v této době zabýval dílem Bedřicha Smetany nejen jako interpret, ale především jako analytik děl z jeho posledního tvůrčího období. Klid k práci byl ovšem jen zdánlivý. Ještě v první polovině roku 1906 vypukla ve škole opět šovinistická kampaň vyprovokovaná udáním profesora Alberta Störa na ministerstvu orby na české profesory v tom smyslu, že stále nedodržují vládní jazykové směrnice, neboť užívají češtiny v rozhovorech s posluchači shodného mateřského jazyka v prostorách VŠB. Udání sice nebylo uznáno jako průkazné, ale nezabránilo to tomu, aby se v podobných intencích pohyboval postup německých profesorů, kteří takovými obstrukcemi znemožňovali práci pedagogického kolegia sboru. A do této atmosféry byl na další období zvolen rektorem po profesoru Vamberovi opět Josef Theurer.

Nutno také zde připomenout, že příbramská vysoká škola přes formální rovnost nedosahovala úrovně lépe vybavené a podporované akademie ve štyrském Leobenu. Logickým důsledkem byla skutečnost, že se na ni hlásilo více posluchačů, a to převážně německé národnosti a následkem toho poměrná část německých studentů na příbramském ústavu klesala. Všechno se tuto situaci (úbytek německých posluchačů v Příbrami) snažila zvrátit německá organizace Volksrat für Böhmen (např. zvýšením vypláceného stipendia německým studentům). V důsledku toho došlo opětovně k vynesení požadavku přemístit příbramskou VŠB jinam, nejlépe do nějakého poněmčelého města v severních Čechách, případně, aby byly zřízeny hornické fakulty při německé a české Vysoké škole technické v Praze. Oba tyto návrhy rektor Josef Theurer odmítl, neboť jakoukoli změnou by se narušily existenční podmínky absolventů, nutno podotknout, že především těch českých. Vždyť první možnost by znamenala praktickou nemožnost přijetí studenta české národnosti.

Druhý návrh, zřízení dvou fakult by znamenalo nadprodukcí absolventů a následně sníženou možnost uplatnění absolventů fakulty při českém Vysokém učení technickém, neboť 97% báňského průmyslu v českých zemích vlastnil německý kapitál. Rektor hájil zásadu, dle úsudku jeho a všech českých kolegů sboru, jedinou životaschopnou vzhledem k naznačeným poměrům, totiž ať montánní učiliště pro Předlitavské země zůstane v Příbrami, a to s německým vyučovacím jazykem za mírné převahy profesorů české národnosti (4:3). Ačkoliv kampaně pokračovaly, daný stav se skutečně podařilo udržet až do roku 1918. Lvi podíl na tomto faktu měl profesor Josef Theurer, po jehož úmrtí neslo jeho jméno náměstí pod budovami tehdejší Vysoké školy báňské, dnes Střední průmyslové školy. Několik desetiletí neslo sice jméno Julia Fučíka, který, pokud se nepletu, v Příbrami nikdy nebyl. V současnosti opět nese plným právem jméno 1. rektora Vysoké školy báňské v Příbrami.

Literatura:

- Kuča, Karel: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku, VI. díl, Praha 2004
- Majer, Jiří: Z dějin Vysoké školy báňské v Příbrami, Příbram 1984
- Theurer, Josef: Památník Vysoké školy báňské v Příbrami za léta 1899 až 1924, Příbram 1924
- Velfl, Josef: Příbram v průběhu staletí, Příbram 1998
- Velfl, Josef: Kulturní památky Příbrami, Příbram 2008
- Vlastivědný sborník Podbrdská 28/29, Příbram 1985